

Sygn. akt V ACa 166/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Roman Kowalkowski

Sędziowie: SA Maria Sokołowska (spr.)

SA Katarzyna Przybylska

Protokolant: sekretarz sądowy Magdalena Tobiasz-Ignatowicz

po rozpoznaniu w dniu 25 czerwca 2013 r. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa A. J. (1) i A. J. (2)

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w L. o zapłatę

i sprawy z powództwa wzajemnego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.

przeciwko A. J. (1) i A. J. (2)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej – powódki wzajemnej

od wyroku Sądu Okręgowego w B.

z dnia 26 października 2012 r. sygn. akt I C 164/12

I. zmienia zaskarżony wyrok :

1) w punkcie 1 (pierwszym) w ten sposób, że w miejsce kwoty 95.965,68 zł zasądza od pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. na rzecz powodów A. J. (1) i A. J. (2) solidarnie kwotę 65.620,04 zł (sześćdziesiąt pięć tysięcy sześćset dwadzieścia złotych cztery grosze) z ustawowymi odsetkami od dnia 29 grudnia 2011 roku do dnia zapłaty, oddalając powództwo główne w pozostałej części,

2) w punkcie 2 (drugim) w ten sposób, że zasądza od pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. na rzecz powodów A. J. (1) i A. J. (2) solidarnie kwotę 4.810 zł (cztery tysiące osiemset dziesięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. oddala apelację w pozostałym zakresie,

III. zasądza solidarnie od powodów- pozwanych wzajemnie A. J. (1) i A. J. (2) na rzecz pozwanego – powoda wzajemnego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. kwotę 335 zł (trzysta trzydzieści pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy

UZASADNIENIE

Powodowie A. J. (2) i A. J. (1) wnieśli pozew przeciwko pozwanemu (...) sp. z o.o. w L. domagając się zasądzenia na ich rzecz od pozwanego kwoty 95.969,68zł z ustawowymi odsetkami oraz zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu żądania powodowie wskazali, że w ramach prowadzonej działalności rolniczej zawarli z pozwanym umowę zlecenia dostawy techniki gnojowicy i zbiornika na gnojowicę dla fermy krów mlecznych w ich gospodarstwie w terminie 6 tygodni za wynagrodzeniem w wysokości 30.200 euro. Zapłata wynagrodzenia miała nastąpić w lipcu 2010r., montaż w sierpniu 2010r. W połowie sierpnia pozwany dostarczył powodom elementy przedmiotu zlecenia o wartości nie większej niż 35.000zł. W dniu 25 sierpnia 2010r. strony zmieniły umowę w ten sposób, że montaż miał nastąpić do końca września 2010r., zaś zapłata wynagrodzenia najpóźniej do 20 września 2010r. Do dnia 4 listopada 2010r. powodowie zapłacili tytułem wynagrodzenia kwotę 95.965,68zł. Pozwana nie dostarczyła jednak brakujących elementów konstrukcji i nie przystąpiła do montażu. Umowa nie została wykonana, zaś powodowie ostatecznie pismem z dnia 12 grudnia 2011r. odstąpili od umowy i zwrotu wpłaconej przez nich kwoty.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na jego rzecz zwrotu kosztów procesu. Nadto pozwany wniósł przeciwko powodom powództwo wzajemne domagając się zasądzenia od powodów na jego rzecz kwoty 12.804zł z ustawowymi odsetkami oraz zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwany - powód wzajemny argumentował, że posiada wobec powodów roszczenia w wysokości 107.770zł z tytułu bezzasadnego odstąpienia od spornej umowy. Pozwany - powód wzajemny wskazał, że kwota tego roszczenia obejmuje utratę wartości handlowej dostarczonych elementów systemu, szkodę z tytułu zapłaconego podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego, a także szkodę wynikłą z utraconego przychodu. Po potrąceniu z wierzytelnością powodów do zapłaty na rzecz pozwanego - powoda wzajemnego pozostała kwota 12.804zł objęta pozwem wzajemnym.

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 26 października 2012r. zasądził od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 95.965,68zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 grudnia 2011r. do dnia zapłaty oraz kwotę 8.416zł tytułem zwrotu kosztów procesu, oddalił powództwo wzajemne oraz zasądził od pozwanego - powoda wzajemnego na rzecz powodów solidarnie kwotę 3.041zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższy wyrok Sąd I instancji oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Powodowie zawarli w dniu 16 kwietnia 2010r. z pozwanym - powodem wzajemnym umowę zlecenia na dostawę do ich gospodarstwa rolnego techniki gnojowicy i zbiornika na gnojowicę dla fermy krów mlecznych w kwocie 30.200 euro. Powyższa cena nie miała obejmować kosztów transportu i montażu. Według uzgodnień powodowie mieli zapłacić całą kwotę do końca lipca 2010r., zaś montaż miał nastąpić w sierpniu 2010r. Zgodnie z umową dostawa elementów konstrukcyjnych miała nastąpić w terminie sześciu tygodni od podpisania zlecenia. Według ustnych ustaleń powodowie mieli wykonać płytę betonową konieczną do montażu konstrukcji. W dniu 25 sierpnia 2010r. strony zmieniły umowę uzgadniając termin montażu przedmiotowej instalacji na koniec września 2010r., zaś termin zapłaty wynagrodzenia na 20 września 2010r. W dniu poprzedzającym powyższe ustalenia pozwany - powód wzajemny wystawił fakturę vat na kwotę 145.965,68zł. W tym czasie pozwany - powód wzajemny dostarczył do gospodarstwa powodów część elementów konstrukcji zbiornika o wartości 30.345,64zł. Dostawa wszystkich materiałów nie nastąpiła w terminie określonym w umowie. Dopiero po jego upływie powodowie uzyskali wiedzę, że do przeprowadzenia planowanej przez nich inwestycji konieczne jest uzyskania pozwolenia na budowę. Do dnia 4 lipca 2010r. powodowie zapłacili tytułem wynagrodzenia pozwanemu łącznie kwotę 95.965,68zł.

Pismem z dnia 23 maja 2011r. pozwany - powód wzajemny wskazał, że dotychczasowy brak zapłaty pełnej kwoty ustalonego wynagrodzenia przez powodów spowodował niemożność odebrania od partnera niemieckiego pozostałych urządzeń objętych zleceniem. Podniósł nadto, że odbiór będzie możliwy dopiero wpłacie pełnej należności. W

odpowiedzi powodowie wskazali, że nie dokonali zapłaty ze względu na podejmowane przez nich kroki zmierzające do uzyskania koniecznych pozwoleń. Dodatkowo wskazali, że nie znają wymiarów płyty betonowej, która ma być zamontowana pod zbiornikiem. Jednocześnie strony prowadziły rozmowy dotyczące sposobu montażu zbiornika i warunków odrębnego wynagrodzenia w tym zakresie.

Decyzją z dnia 23 września 2011r. (...) udzielił pozwolenia na budowę zbiornika na gnojowicę w gospodarstwie rolnym powodów. Wcześniej powodowie otrzymali pozytywną opinię na temat inwestycji wydaną przez (...) w P.. Ze względu na dotychczasowe postępowanie pozwanego - powoda wzajemnego powodowie wstrzymali się z wykonaniem betonowej płyty pod zbiornik. Pismem z dnia 29 września 2011r. powodowie wybrali sposób zaliczenia kosztów montażu instalacji z proponowanych przez pozwanego - powoda wzajemnego i wskazali jego warunki. W odpowiedzi na to, która została udzielona dopiero pismem z dnia 21 października 2011r., pozwany - powód wzajemny uzależnił wykonanie swojego zobowiązania w postaci zakupu głównych elementów instalacji, uzgodnienia kosztów transportu i montażu zbiornika od zapłacenia przez powodów wyższego od ustalonego wynagrodzenia. Z treści tego pisma wynika, że pozwany - powód wzajemny jak dotąd nie nabył od swojego partnera niemieckiego głównych elementów konstrukcji w postaci mieszadła i zbiornika, które zostały przez niego zamówione. Pozwany - powód wzajemny argumentował, że nie może kredytować zlecenia powodów, którzy w takiej sytuacji powinni ponieść koszty wyższej ceny zakupu i zmiany w kursie waluty. Powodowie pismem z dnia 7 listopada 2011r. nie zgodzili się na podwyższenie wynagrodzenia i jednocześnie wezwali pozwanego - powoda wzajemnego do wykonania instalacji wyznaczając mu stosowny termin pod rygorem odstąpienia od zawartej umowy.

Z racji nieprzystąpienia przez pozwanego - powoda wzajemnego do realizacji zlecenia powodowie pismem z dnia 12 grudnia 2011r. odstąpili od umowy łączącej strony z dnia 16 kwietnia 2010r. Ponadto wskazali, że pozostawiają do dyspozycji pozwanego - powoda wzajemnego urządzenia dotychczas im dostarczone i jednocześnie oczekują zwrotu uiszczonej kwoty 95.965,68zł. W odpowiedzi na odstąpienie powodów od umowy pozwany - powód wzajemny oświadczył, że uznaje je za zerwanie umowy wyłącznie z winy powodów, a dotychczasowe świadczenie powodów zostanie zaliczone na pokrycie szkody doznanej przez pozwaną spółkę. Partner(...)pozwanego - powoda wzajemnego sprzedał osobie trzeciej główne elementy konstrukcji zbiornika, który został zamówiony dla powodów. Pismem z dnia 30 grudnia 2011r. pozwany - powód wzajemny przesłał powodom fakturę vat (korekta nr (...)) do wcześniej wystawionej faktury na kwotę 145.965,68zł z prośbą o podpis. Powodowie nie uczynili zadość powyższej prośbie dotyczącej rozliczenia fiskalnego.

Sąd I instancji wskazał, że powyższych ustaleń faktycznych dokonał na podstawie dołączonych do akt dokumentów, zeznań świadka S. J., które uznał za niewiarygodne jedynie w części dotyczącej poinformowania powodów o konieczności uzyskania pozwolenia na budowę oraz że przed przystąpieniem do realizacji zlecenia konieczne było dokonanie zapłaty całej kwoty wynagrodzenia przez powodów. Nadto Sąd Okręgowy uznał za wiarygodne zeznania powoda A. J. (1).

Motywuując swoje rozstrzygnięcie Sąd I instancji wskazał, że z zawartej przez strony umowy nie wynika, by wykonanie zobowiązania przez pozwanego - powoda wzajemnego było uzależnione od uprzedniego zapłacenia przez powodów całej kwoty wynagrodzenia. Przedmiotowa umowa określała jedynie kwotę wynagrodzenia, termin jego zapłaty, termin dostawy materiałów i termin montażu zbiornika. Dodatkowo strony ustaliły, że kwota wynagrodzenia nie obejmuje kosztów transportu i montażu, który miał nastąpić z końcem września 2010r. Wobec tego pozwany - powód wzajemny winien był dostarczyć niezbędne materiały do konstrukcji zbiornika w terminie sześciu tygodni od podpisania umowy bez względu na fakt, czy powodowie wykonali swoje zobowiązanie w terminie, a także wykonać montaż urządzenia z końcem września 2010r. Zdaniem Sądu Okręgowego zaistniałe opóźnienie po stronie powodów uprawniało pozwanego - powoda wzajemnego jedynie do naliczenia z tego tytułu odsetek umownych w myśl art. 481 § 1 kc i nie mógł on wstrzymać się z wykonaniem swojego zobowiązania. Sąd I instancji wskazał, że pozwany - powód wzajemny nie mógł powoływać się na problemy z nabyciem od partnera (...) elementów konstrukcji zbiornika i obarczać ich obowiązkiem uiszczenia wyższego wynagrodzenia ze względu na wzrost ceny tego urządzenia. Pozwany - powód wzajemny nie mógł także obarczać powodów zmianą kursu waluty i wzrostem ceny elementów zbiornika. W ocenie Sądu Okręgowego złożone przez powodów oświadczenie w piśmie z dnia 12 grudnia 2011r. o odstąpieniu od

umowy spełniało wymogi z art. 77 § 2 kc oraz art.491 § 1 kc, a zatem było w pełni skuteczne, w konsekwencji czego powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Oddalając powództwo wzajemne Sąd I instancji zważył, że pozwany - powód wzajemny nie wykazał stosownie do treści art. 6 kc, by poniósł szkodę, zwłaszcza że może odzyskać elementy konstrukcji. Nadto pozwany - powód wzajemny nie przedstawił żadnych dowodów, że uregulował należności z tytułu podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego wynikające ze spornej umowy. Analogicznie Sąd Okręgowy odniósł się do szkody majątkowej w postaci utraty dochodu z uwagi na niewykonanie umowy. Z tych względów powództwo wzajemne zdaniem Sądu I instancji nie zasługiwało na uwzględnienie. O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 kpc obciążając nimi, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania, pozwanego - powoda wzajemnego jako stronę przegrywającą proces.

Od powyższego wyroku apelację wniósł pozwany - powód wzajemny zaskarżając wyrok w całości oraz zarzucając Sądowi I instancji niezgodność ustaleń faktycznych z treścią zebranego materiału dowodowego:

1) poprzez ustalenie, że powodowie uzyskali pozwolenie na budowę betonowej płyty pod zamówiony u pozwanego zbiornik na odpady płynne, podczas gdy przedłożone przez powodów dokumenty (tj. postanowienie (...) w P. z dnia 10 czerwca 2011r. oraz decyzja (...)) dotyczą osoby trzeciej tj. B. J. zamieszkałego w K., gmina Ż., zaś montaż spornych urządzeń miał się odbyć w gospodarstwie w J., poczta B., co doprowadziło Sąd I instancji do przyjęcia, że to postępowanie pozwanego uniemożliwiło montaż urządzeń;

2) pominięcie przez Sąd I instancji w ustaleniach, że powodowie nie spełnili swojego zobowiązania w postaci wpłaty kwoty stanowiącej równowartości 30.200 euro w całości, lecz czynili to w ratach, co związane było z wystawioną przez pozwanego - powoda wzajemnego fakturą, nie zaś umową;

3) przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że pozwany - powód wzajemny nie udowodnił poniesionej szkody w zakresie podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego w sytuacji, gdy obowiązek zapłaty tych podatków wynika z przepisów prawa i jest faktem powszechnie znanym, zaś wysokość naliczonych podatków odzwierciedlały zapisy księgowe.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego - powoda wzajemnego kwoty 12.804zł z tytułu różnicy odszkodowania pozostającego po potrąceniu wpłaty dokonanej przez powodów na rzecz pozwanego - powoda wzajemnego z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu oraz zasądzenia od powodów na rzecz pozwanego - powoda wzajemnego zwrotu kosztów procesu.-

Powodowie w odpowiedzi na apelację pozwanego - powoda wzajemnego wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego - powoda wzajemnego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego – powoda wzajemnego zasługuje na częściowe uwzględnienie.

W okolicznościach niniejszej sprawy poza sporem pozostawało, że strony w dniu 16.04.2010 r. zawarły umowę, którą określiły jako „Zlecenie na dostawę techniki gnojowicy i zbiornika na gnojowicę”. Przedmiotem tej umowy było dostarczenie przez pozwaną – powódkę wzajemną elementów systemu odprowadzenia i gromadzenia gnojowicy z obory powodów oraz jej montaż. W umowie określono wynagrodzenie pozwanej w ten sposób, że za dostarczenie elementów systemu powodowie mieli zapłacić 30.200 euro netto zaś koszty transportu i montażu miały zostać rozliczone według kosztów faktycznie poniesionych przez pozwaną. Dostawa elementów konstrukcyjnych miała nastąpić w terminie 6 tygodni od podpisania umowy, zapłata przez powodów kwoty 30.200 euro – w terminie do końca lipca 2010 r., zaś montaż w sierpniu 2010 r.

Bezsporne było też to, że pozwana nie dostarczyła elementów konstrukcyjnych systemu w umówionym 6-tygodniowym terminie od dnia zawarcia umowy. 17(18) sierpnia 2010 r. dostarczono elementy o wartości 30.345,64 zł bez elementów głównych tj. zbiornika i mieszadła. Dnia 25 sierpnia 2010 r. strony zmieniły umowę ustalając termin montażu na koniec września 2010r., zaś termin płatności najpóźniej do 20 września 2010 r.

Powodowie nie wywiązali się z płatności całej kwoty 30.200 euro w umówionym terminie. W dniu 24.09.2010 r. wpłacili na rzecz pozwanej kwotę 45.965,68 zł (k. 28), w dniu 26.10.2010 r. – 30.000 zł (k.27) zaś w dniu 4.11.2010 r. – 20.000 zł (k. 26). Łącznie zatem do dnia 4.11.2010 r. wpłacili 95 965,68 zł.

Z powyższych rozważań wynika, że łącząca strony umowa była umową o dzieło uregulowaną w treści art. 627 i nast. kc. Jej przedmiotem było wykonanie przez pozwaną spółkę systemu gromadzenia i odprowadzanie gnojowicy, a zatem dzieła w rozumieniu art. 627 kc. Wynagrodzenie za wykonanie tego dzieła zostało ustalone w sposób zróżnicowany: za dostarczenie elementów tego systemu (bez kosztów transportu) strony ustaliły wynagrodzenie w wysokości 30.200 euro, płatne ostatecznie do dnia 20 września 2010 r., zaś koszty transportu i montażu miały być rozliczone, po ich wykonaniu, według kosztów faktycznie poniesionych przez wykonawcę (wynagrodzenie kosztorysowe).

Prawidłowa kwalifikacja prawna umowy łączącej strony ma istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia o powództwie głównym. Skoro bowiem swoje roszczenie powodowie wywodzą z treści art. 494 kc powołując się na skuteczne odstąpienie od umowy, to niezbędne staje się dokonanie oceny czy odstąpienie to znajdowało oparcie w przepisach prawa regulujących odstąpienie od umowy o dzieło. Przepisy regulują bowiem szczególne przypadki odstąpienia, właściwe dla tej umowy i jako przepisy szczególne wyłączają ogólne unormowania dotyczące skutków niewykonania umów wzajemnych, w tym w szczególności art. 491 kc, na tle którego Sąd Okręgowy oceniał skuteczność odstąpienia powodów od umowy zawartej z pozwaną, bez dokonania jej prawnej kwalifikacji.

Odstąpienie od umowy o dzieło uregulowane zostało w treści art. 635, 636, 637, 644 kc.

W okolicznościach niniejszej sprawy niewątpliwie nie zachodzą przypadki objęte dyspozycją art. 635 kc (wykonywanie przez przyjmującego zamówienie dzieła w sposób wadliwy lub sprzeczny z umową) oraz art. 637 (wadliwe wykonanie dzieła). Rozważyć zatem należy, czy wystąpiły pozostałe przypadki, kiedy zamawiający jest uprawniony do odstąpienia od umowy uregulowane w art. 635 i 644 kc.

W myśl pierwszego z powołanych przepisów, jeżeli przyjmujący zamówienie opóźnia się z rozpoczęciem lub wykończeniem dzieła tak dalece, że nie jest prawdopodobne, aby zdołał je ukończyć w czasie umówionym, zamawiający może bez wyznaczenia dodatkowego terminu od umowy odstąpić jeszcze przed upływem terminu do wykonania dzieła. Odstąpienie od umowy o dzieło na tle przytoczonego przepisu możliwe jest zatem jedynie do upływu terminu określonego dla wykonania dzieła, gdy wobec opóźnienia się przyjmującego zamówienie z rozpoczęciem lub wykończeniem dzieła nie jest prawdopodobne, że zdoła je ukończyć w czasie umówionym (por. G. Kozieł – Komentarz do art. 635 kc, LEX oraz powołane w nim orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 21.01.2004 r., IV CK 356/02, M. Spół. 2005/5/14).

W niniejszej sprawie powodowie odstąpili od umowy w piśmie z dnia 12.12.2012 r., a więc po upływie terminu wykonania dzieła oznaczonego na koniec września 2010 r.

Nawet jednak gdyby przyjąć pogląd odmienny w ślad za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 12.01.2012 r. w sprawie (...) (OSNC 2012/7-8/90) dopuszczającego możliwość odstąpienia od umowy, przez zamawiającego, na podstawie art. 535 kc, po upływie terminu do wykonania dzieła, to w okolicznościach niniejszej sprawy nie zachodziły podstawy do przyjęcia skuteczności tego odstąpienia.

Dla realizacji omawianego uprawnienia zamawiającego istotne jest bowiem to, aby opóźnienie nie wynikało z przyczyn leżących po stronie zamawiającego. Jeżeli przyjmujący zamówienie nie spełnia świadczenia z powodu braku potrzebnego do wykonania dzieła współdziałania zamawiającego, to nie zachodzi przesłanka, opóźnienia

się przyjmującego zamówienie, warunkujące prawo zamawiającego do odstąpienia od umowy (por. wyrok SN z 21.09.2006 r., I CSK 129/06 LEX nr 395223).

W tym zakresie słusznie zarzuca skarżąca, że Sąd Okręgowy wadliwie ocenił zachowanie powodów polegające na nieuiszczeniu w umówionym terminie, tj. do 20 września 2010 r. pełnej kwoty należności za elementy konstrukcyjne systemu w wysokości 30.200 euro oraz niewykonaniu miejsca do montażu w postaci płyty betonowej.

Zgodzić należy się z Sądem I-instancji, iż umowa zawarta przez strony nie zawierała wprost zapisu, iż wykonanie zobowiązania przez pozwaną było uzależnione od uprzedniego świadczenia przez powodów kwoty 30.200 euro. Jednak taki wniosek wynika z porównania ustalonych terminów spełnienia wzajemnych świadczeń. Już w pierwszej wersji umowy świadczenie powodów polegające na jednorazowej wpłacie kwoty 30.200 euro wyprzedzało świadczenie pozwanej polegające na montażu systemu.

Także po zmianie umowy taka kolejność świadczeń została zachowana: powodowie mieli spełniać swe świadczenie do 20 września 2010 r. zaś pozwana wykonać montaż do końca września 2010 r. Oznacza to, że zgodnie z umową świadczenie powodów wyprzedzało świadczenie pozwanej. Było to uzasadnione tym, że jak argumentowała pozwana, a czemu nie przeczyli powodowie – zasadnicze elementy konstrukcyjne systemu (zbiornik i mieszadło) pozwana nabywała u swego zagranicznego kontrahenta, któremu musiała uiścić zapłatę najpóźniej, przy odbiorze. Zatem środki pozyskane od powodów miała przeznaczyć na wywiązanie się ze swych zobowiązań wobec producenta zamówionych elementów. Tymczasem powodowie do dnia 20 września 2010 r. nie uiścili na rzecz pozwanej żadnej kwoty (pierwszą ratę wpłacili w dniu 24.09.2010 r.). W ocenie Sądu Apelacyjnego nadmierne znaczenie Sąd Okręgowy nadał temu, że pozwana w terminie 6 tygodni od dnia zawarcia umowy nie dostarczyła elementów konstrukcyjnych a dopiero w sierpniu 2010 r. dostarczyła elementy za kwotę 30.345,64 zł. Wskazać bowiem należy, iż dostarczenie tych elementów nie było głównym świadczeniem pozwanej (którym było wykonanie systemu do zbierania i odprowadzania gnojowicy) lecz stanowiło czynności przygotowawcze zmierzające do wykonania świadczenia głównego. Ich dostarczenie po umówionym w pierwotnej umowie terminie nie miało też żadnego wpływu na możliwość terminowego wykonania świadczenia przez pozwaną, skoro następnie strony zmieniły umowę w zakresie terminów swoich świadczeń, a do niewykonania umowy doszło wskutek niedostarczenia takich elementów jak zbiornik i mieszadło, które miały zostać nabyte przez pozwaną za środki pieniężne uiszczone przez powodów, co nie nastąpiło w umówionym terminie.

Uzasadniony był też zarzut pozwanej, że powodowie nie wybudowali płyty betonowej niezbędnej do zamontowania zbiornika. Jak wynikało z twierdzeń pozwanej, popartych zeznaniami świadka S. J., a nie zakwestionowanych przez powodów, elementy zbiornika z uwagi na swoje gabaryty oraz wymogi technologiczne powinny być montowane wprost ze środka transportowego, co przy braku płyty betonowej, którą zobowiązani byli wykonać powodowie – było niemożliwe. Błędne jest przy tym stanowisko Sądu Okręgowego przerzucającego odpowiedzialność za niewykonanie płyty betonowej na pozwaną poprzez to, że nie poinformowała ona powodów o konieczności uzyskania stosownych pozwoleń administracyjnych na zrealizowanie tej inwestycji. W zakresie obowiązków pozwanej jako wykonawcy skonkretyzowanego dzieła nie było udzielanie inwestorowi stosownych pouczeń co do prawidłowości procesu inwestycyjnego, w tym na etapie poprzedzającym świadczenie pozwanej. Uzyskanie koniecznych zezwoleń i uzgodnień administracyjnych było natomiast obowiązkiem powodów jako inwestorów i decydowało o właściwym przygotowaniu frontu robót dla pozwanej.

Jak wynika z pisma powodów z dnia 5.08.2011 r. stosowne pozwolenie na budowę zbiornika na gnojowicę otrzymali dopiero w sierpniu 2011 r, i brakiem tej decyzji uzasadniali zwłokę w zapłacie na rzecz pozwanej. Z powyższego wynika, że do wykonania świadczenia pozwanej potrzebne było współdziałanie powodów którego nie było, co w konsekwencji pozwala przyjąć, że opóźnienie w rozpoczęciu i wykonaniu dzieła nie wynikało z przyczyn leżących po stronie pozwanej. To zaś powoduje, że nie istniały przesłanki do odstąpienia przez powodów od umowy na podstawie art. 635 kc.

W myśl art. 644 kc, dopóki dzieło nie zostało dokończony, zamawiający może w każdej chwili od umowy odstąpić płacąc umówione wynagrodzenie. Jednakże w wypadku takim zamawiający może odliczyć to, co przyjmujący zamówienie oszczędził z powodu niewykonania dzieła.

W okolicznościach niniejszej sprawy powodowie pismem z dnia 12.12.2011 r. odstąpili od umowy łączącej ich z pozwaną (k: 43). Pozwana odstąpienia tego nie zakwestionowała wskazując jednocześnie, że uznaje „decyzję o odstąpieniu od umowy jako zerwanie umowy z wyłącznej winy powodów (pismo pozwanej k: 44). Oznacza to, że pozwana zgodziła się na ustanie stosunku prawnego łączącego strony i nie wyraziła woli jego kontynuowania. W takich warunkach odstąpienie od umowy dokonane przez powodów należy zakwalifikować jako odstąpienie w warunkach określonych w art. 644 kc. Uprawnienie do odstąpienia od umowy, na podstawie powołanego przepisu przysługuje zamawiającemu w każdym czasie, aż do momentu ukończenia dzieła. Nie są istotne też przyczyny, które skłoniły zamawiającego do złożenia oświadczenia o odstąpieniu. Zamawiający ma jednak obowiązek dokonania zapłaty umówionego wynagrodzenia. W doktrynie i judykaturze występują rozbieżności co do tego, czy dla skuteczności odstąpienia niezbędne jest, aby zapłata wynagrodzenia nastąpiła jednocześnie ze złożeniem oświadczenia o odstąpieniu (por. wyrok SN z 14.10.1998 r. II CKN 5/98, OSNC 1999/3/62, wyrok SN z 22.05.2003 r, II CK 367/02, LEX nr 148674).

Zajęcie stanowiska w tym względzie nie ma jednak istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, skoro poza sporem pozostawało, że powodowie zapłacili na rzecz pozwanej kwotę dochodzoną pozwem, co stanowiło około $\frac{3}{4}$ umówionego wynagrodzenia ryczałtowego za elementy systemu, zaś pozwana w powództwie wzajemnym nie domagała się zasądzenia wynagrodzenia na podstawie umowy, lecz odszkodowania z tytułu niewykonania umowy przez powodów (art. 471 kc).

Uwzględniając powyższe przyjąć należało, że powodowie zapłacili pozwanej znaczną część umówionego wynagrodzenia, co nawet przy przyjęciu poglądu wyrażonego w wyżej powołanym wyroku SN z dnia 14.10.1998 r, oznacza, że ich oświadczenie o odstąpieniu od umowy było skuteczne.

W związku z odstąpieniem od umowy o dzieło, na podstawie art. 644 kc, od wskazanego w umowie wynagrodzenia zamawiający może odliczyć to, co przyjmujący zamówienie oszczędził z powodu niewykonania dzieła. Oszczędnością taką jest wartość majątkowa wszystkiego, co przyjmujący zamówienie musiałby zużyć do wykonania dzieła. W szczególności będą to niezakupione materiały i inne koszty, które przyjmujący zamówienie ponieśli, gdyby dzieło zostało wykonane.

W okolicznościach niniejszej sprawy zostało ustalone, że pozwana dostarczyła powodom jedynie elementy systemu o wartości 30.345,64 zł. Nie dostarczyła natomiast pozostałych elementów, w tym zbiornika i mieszałki, których ostatecznie nie zakupiła u (...) producenta. Zaoszczędziła zatem różnicę pomiędzy umówionym wynagrodzeniem za dostarczenie wszystkich elementów konstrukcyjnych systemu w wysokości 30.200 euro (145 965,68 zł), a elementami dostarczonymi powodom tj. 30.345,64 zł. Skoro zatem na poczet ustalonego wynagrodzenia powodowie uiszcili łącznie 95.965,68 zł, to uzasadnione było odliczenie od tego wynagrodzenia kwoty 30.345,64 zł, a to oznacza że skutek odstąpienia od umowy pozwana – stosownie do art. 494 kc – winna zwrócić powodom kwotę 65 620,04 zł. Jest to bowiem wartość majątkowa tego, co pozwana zaoszczędziła z powodu niewykonania umowy łączącej ją z powodami.

Dokonanie powyższego rozliczenia jest konsekwencją przyjęcia przez Sąd Apelacyjny, że powodowie skutecznie odstąpili od umowy o dzieło na podstawie art. 644 kc. Mimo więc tego, że pozwana nie domagała się w niniejszym procesie zapłaty umówionego wynagrodzenia, zaś powodowie nie podnosili wprost zarzutu poczynienia oszczędności przez pozwaną, to okoliczności wskazujące na zastosowanie art. 644 kc wynikały z powoływanej podstawy faktycznej powództwa oraz podstawy faktycznej obrony pozwanej w procesie. Stąd też – w ocenie Sądu Apelacyjnego – rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego mieści się w granicach żądania pozwu głównego i nie narusza art. 321 kpc.

Mając powyższe względy na uwadze, Sąd Apelacyjny, na mocy art. 386 § 1 kpc zmienił wyrok Sądu Okręgowego w sposób opisany w punkcie 1 ppkt 1 sentencji wyroku.

Zmiana merytorycznego rozstrzygnięcia spowodowała też konieczność zmiany orzeczenia o kosztach procesu. Ostatecznie powodowie wygrali sprawę w zakresie powództwa głównego w 70% i w tym stosunku – stosownie do treści art. 100 kpc – należało rozliczyć pomiędzy stronami koszty procesu. Powodowie ponieśli te koszty w wysokości 8416 zł,

należy im się więc zwrot 70% tej kwoty, tj. 5890 zł. Pozwani ponieśli koszty procesu związane z powództwem głównym w wysokości 3600 zł (koszty zastępstwa procesowego) i należy im się zwrot 30% tych kosztów, tj. kwoty 1080 zł. Po skompensowaniu należało zasądzić od pozwanej na rzecz powódki kwotę 4810 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu.

W pozostałym zakresie apelacja pozwanej – powódki wzajemnej zaskarżająca rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w zakresie powództwa wzajemnego nie zasługiwała na uwzględnienie.

W powództwie tym pozwana – powódka wzajemna domagała się zasądzenia kwoty 12 804 zł tytułem reszty odszkodowania za szkodę jaką poniosła z tytułu nienależytego wykonania umowy przez powodów – pozwanych wzajemnie. Pozostałą część odszkodowania pozwana – powódka wzajemna potrąciła z wierzytelnością powodów – pozwanych wzajemnie z tytułu zwrotu zapłaconego wynagrodzenia.

Nie ulega więc wątpliwości, że dochodzone przez pozwaną – powódkę wzajemną roszczenie, w tym zasadność podniesionego zarzutu potrącenia znajdowało oparcie w treści art. 471 kc.

Na tle wyżej już poczynionych rozważań odnoszących się do zasadności powództwa głównego można przyjąć, że zaistniała pierwsza z przesłanek odpowiedzialności kontraktowej określonych w art. 471 kc tj. nienależyte wykonanie zobowiązania przez powodów – pozwanych wzajemnie polegające na nieuiszczeniu w umówionym terminie całości kwoty 30.200 euro oraz niewykonaniu płyty betonowej niezbędnej do montażu zbiornika. Zgodzić należy się jednak z Sądem Okręgowym, że pozwana-powódka wzajemna nie wykazała, że w związku z tym zachowaniem powodów-pozwanych wzajemnie poniosła szkodę. Pozwana wskazywała, że szkoda ta składa się z trzech elementów: utrata wartości handlowej elementów systemu dostarczonych powodom, zapłata podatku VAT i CIT oraz utracony dochód jaki pozwana spodziewała się osiągnąć z montażu systemu w gospodarstwie powodów.

Co do pierwszego z tych elementów, to rozliczenie wartości dostarczonych elementów systemu o wartości 30.345,64 zł jako wynagrodzenia należnego pozwanej za wykonanie umowy łączącej ją z powodami powoduje, że brak jest podstaw do przyjęcia że pozwana poniosła jakikolwiek uszczerbek majątkowy w tym zakresie.

Słusznie Sąd Okręgowy zauważył, że pozwana – powódka wzajemna nie wykazała, aby z tytułu podatku VAT i CIT uiściła jakiegokolwiek należności. Na te okoliczności nie przedstawiła bowiem żadnego dowodu.

Argumentacja zawarta w apelacji, że obowiązek zapłaty wskazanych podatków wynika z przepisów prawa i jest to obowiązek notoryjnie znany nie może odnieść oczekiwanego przez skarżącą skutku. Czym innym jest bowiem istnienie ustanowionych przepisami prawa obowiązków, a czym innym jest ich wykonywanie. Pozwana – powódka wzajemna nie wykazała natomiast, aby obowiązek odprowadzenia przedmiotowych podatków został przez nią wykonany.

Także utrata wskazywanego przez pozwaną-powódkę wzajemną utraconego dochodu w wysokości 29 370,50 zł jaki spodziewała się uzyskać z montażu systemu odprowadzenia gnojowicy u powodów – pozwanych wzajemnie, nie został w żaden sposób przez nią udowodniony. Przypomnieć należy, iż zgodnie z umową wynagrodzenie za wykonanie montażu systemu miało być ustalone w formie kosztorysowej, po wykonaniu montażu na podstawie kosztów faktycznie poniesionych. Wobec nie dojścia do wykonania umowy w zakresie montażu systemu, kosztorys tych prac nie został sporządzony, zaś powódka nie przedstawiła żadnego dowodu wskazującego na prawdopodobną i potencjalną wysokość tych kosztów, jakie poniosłaby, gdyby montaż wykonała.

Z tych przyczyn przyjąć należało, że pozwana – powódka wzajemna nie wykazała zaistnienia szkody, jako jednej z koniecznych przesłanek odpowiedzialności kontraktowej wywodzonej z art. 471 kc. Skoro zatem wierzytelność odszkodowawcza pozwanej – powódki wzajemnej nie istniała, nie mogła być przedmiotem potrącenia z wierzytelnością powodów – pozwanych wzajemnie na podstawie art. 498 kc oraz, w części przekraczającej potrącenie, skutecznie dochodzona w pozwie wzajemnym.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny oddalił dalej idącą apelację pozwanej-powódki wzajemnej na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 100 kpc w zw. z art. 39 § 1 kpc oraz przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Pozwana – powódka wzajemna wygrała sprawę w postępowaniu apelacyjnym w 28%. Należy więc się jej zwrot 28% kosztów procesu poniesionych w tym postępowaniu. Na koszty te składa się kwota 5.479 zł – opłaty od apelacji oraz kwota 2700 zł kosztów zastępstwa procesowego, tj. łącznie 8.139 zł. Z tej kwoty należy się jej zwrot 2.279 zł (8139 zł x 28%).

Powodowie – pozwani wzajemnie wygrali sprawę w postępowaniu apelacyjnym w 72%. Ponieśli koszty zastępstwa procesowego w tym postępowaniu w wysokości 2700 zł. Należy im się zwrot 72% tej kwoty, tj. 1.944 zł. Po skompensowaniu wzajemnych należności z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego należało zasądzić od powodów – pozwanych wzajemnie na rzecz pozwanej – powódki wzajemnej kwotę 335 zł.